

Negativa zavedení nepodmíněného základního příjmu

- CZ24 News | 30. srpna 2020

Jaká jsou možná negativa zavedení nepodmíněného základního příjmu?

!Argument pokračuje v seriálu o nepodmíněném základním příjmu, v němž představuje různé názory na tuto stále více diskutovanou problematiku. Přinášíme proto další ze spektra názorů časopisu Social Europe, tentokrátě názor negativní od Anke Hasselové.

Koncept nepodmíněného základního příjmu (NZP) se stává stále populárnější mezi ekonomy, manažery, aktivisty i podnikateli jako alternativa k tradiční sociální politice, píše Anke Hasselová, profesorka veřejné politiky.

Místo poskytování sociálních dávek v nouzi, dávek v nezaměstnanosti a důchodů, by vláda vyplácela každému jednotlivci stejnou sumu – asi tak 1000-1200 euro za měsíc. Nebyly by žádné sociální dávky, žádné platby Hartz IV (*německá podpora pro dlouhodobě nezaměstnané*), zřejmě by nebyly ani důchody či pojištění nezaměstnanosti.

NZP nabízí každému jednotlivci svobodu se rozhodnout, jestli chtějí být zaměstnání či pracovat jako dobrovolníci, nebo nedělat nic. A politikům nabízí luxus se dál nestarat o nezaměstnanost. Firmám dává elegantní možnost, jak odůvodnit snížení mezd. Práce, které padne za oběť technologické změny či globalizaci už není problém, pokud jsou ti, kteří budou postiženi, finančně zajištěni a mohou se doma starat o děti, či se věnovat svým koníčkům.

I tak je ovšem NZP slepá ulička. Nejčastěji citovaným důvodem je samozřejmě financování. Náklady nebyly ještě vyčísleny, ale je jasné, že budou vysoké. Jak by příjem a bohatství mělo být zdaněno, aby zaplatilo NZP, je otázka. Radikálně změnit sociální systém k přechodu na NZP by byl největší finanční hazard v historii.

Jenže finanční aspekt není nejdůležitější výtkou proti NZP. NZP je svůdný jed. Zvýhodňuje okrajové společenské skupiny na úkor střední třídy. Pro chudé a dlouhodobě nezaměstnané to bude NZP, co odstraní tlak si najít práci a také nepříjemný úkol motivovat lidi, aby aktivně hledali pracovní příležitosti.

Bohaté to nebude stát o moc víc než předtím a pomůže to snížit sociální vědomí. V tomto případě, rostoucí sociální nerovnost už nebude sociálním skandálem, neboť každý přeci bude mít příjem, i když by byl na hraně chudoby. A přesně z tohoto důvodu předkládá Anke Hasselová tři hlavní argumenty proti NZP.

Důvod první

NZP dále společnost rozdělí a zabrání sociální mobilitě. Ti, kteří i díky své rodině budou mít vyhlídky na zajímavé zaměstnání a vysoký příjem, si udrží stávající pracovní etiku, budou se zajímat o školu a studium, a možná využijí sabbatikal. Což je dobře. Jenže život se stane pro mladé lidi ze skupiny, které už jsou nyní znevýhodněné ve smyslu vzdělávání ještě těžší – hovoříme o pracující třídě a migrantech.

Sladký jed NZP je bude provázet na každém kroku ve škole i v učení. Když byly děti z částí Berlína, kde jsou hodně zastoupena pracující třída a migranti, tázány, co chtějí v životě dělat (viz takový Neukoelln) uvedly prostě, že chtějí být na podpoře. V budoucnu uvedou, že chtějí žít z NZP. A jejich počty porostou s tím, jak by rostl NZP. Jejich motivace investovat do sebe a zlepšit svůj život kvalifikovanou prací bude denně testován, a to ve věku, kdy navíc bojují sami se sebou a s požadavky okolí. A zbytek společnosti se o to nebude moc starat. Nebo rozhodně méně než dnes, protože o všechny bude přeci postaráno.

Důvod druhý

NZP postrádá sociální legitimitu. V současnosti je nemožné si představit model, který zvýhodňuje všechny části společnosti rovnoměrně. Je tedy pravděpodobné, že NZP by byl redistribuován z centra společnosti k těm, kteří v centru nejsou, tj. těm, kteří jsou nezaměstnaní, či částečně zaměstnaní. Komplexní sociální služby, které jdou daleko za kontrolu chudoby, jsou ovšem legitimizovány existujícími koncepty sociální spravedlnosti.

A jak tady jinak? Normy sociální spravedlnosti zahrnují ideu stejných příležitostí, dát každému šanci, ať uspěje na trhu práce. To ospravedlňuje veřejné výdaje na vzdělávání nebo dědickou daň. Nebo myšlenku sociálního pojištění, která spojuje příspěvek pro nezaměstnané a pojištění pro stáří se sociálními transfery.

NZP je v principu založen na právu občana na příjem, ačkoliv nechává otevřenou otázku, proč by měl být vlastně vyplácen těm, kteří ho nepotřebují. Sociální solidarita se slabšími členy společnosti je opakem schématu NZP. Střední třída, která by NZP financovala, ale neměla by z něj materiálně prospěch, těžko najde sociální spravedlnost v této „nepodmíněné“ redistribuci. A to je i důvod, proč jsou velké redistributivní programy u voličů nepopulární, i u těch, kteří by z nich mohli něco mít. Z tohoto důvodu Švýcaři v minulém roce v referendu velkou většinou odmítli zavedení NZP.

Důvod třetí

NZP jde proti potřebám společnosti s rychle rostoucí imigrací. Velké množství migrujících pracovníků a imigrantů potřebuje více mechanismů, jak se integrovat do společnosti, a ne méně. Je to ta dennodenní zkušenost, která rozhoduje: lidé se setkávají v práci, poznávají se a oceňují jeden druhého a naučí se jazyk.

Vzhledem k tomuto by bylo fatální dát lidem důvod, aby nepracovali, aby nezlepšovali svou kvalifikaci a prostě zůstali doma. I tak ovšem potřebujeme debatu o dobré společnosti, která nespočívá jen na zaměstnanosti a trhu práce. Je zde ještě mnoho práce, abychom společnost zlepšili a nemůže být vše dosaženo jen přes trh práce. Ale NZP je chybnou cestou, jak toho dosáhnout.